

4. Cecilie Egholm Tonnesen: Kierkegaard kan lære os om vores digitale færd

Teksten er fra Information den 5. april 2018.

Cecilie Egholm Tonnesen (f. 1992) er studerende ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet.

Søren Kierkegaard¹ og Emil Aarestrup² spadserer gennem Frederiksberg Have³. Det er en varm sensommerdag, og de to herrer nyder synet af kvindernes ankler, der titter frem under deres spadseredragter, mens de diskuterer havens arabeske⁴ former.

Emil hiver sin iPhone 8 op af lommen. »Skal vi ikke lige tage en selfie?« spørger han. De to mænd placerer sig på en nærliggende bæk og knipses løs. Bagefter smider Emil det nøje udvalgte billede op på Instagram.

»Du plejer sgu da ikke at være selfietypen?« siger Søren og kigger skeptisk på Emil. »Nej, men jeg har mødt en dame, der hedder Inger, som jeg gerne vil imponere. »Hvad synes du i øvrigt om den her besked, tror du den virker?«

Hold fastere omkring mig

Med dine runde Arme

»Den er vel meget fin, men mener du det?« siger Søren tøvende. Emil ser forvirret ud, men i stedet for at svare trykker han på den lille blå trekantede send knap.

Kierkegaard kunne af gode grunde ikke svare på, hvad han syntes om Instagram eller beskeder på Facebook, da han aldrig nåede at opleve de digitale kommunikationsmedier. Men det forhindrede ham ikke i at forudse dem:

»Sæt En opdagede et Instrument, et beqvemt lille Talerør, der dog var saa stærkt, at det kunde høres hele Landet over: mon saa ikke Politiet vilde forbyde det, af Frygt for, at hele Samfundet vilde blive vanvittigt forstyrret, hvis det brugtes.«

Selvom Kierkegaard ikke var særlig positivt stemt over for det lille talerør, så kan han minde dig om, at du har et ansvar for dine valg og handlinger på digitale medier som Facebook, Instagram og Twitter.

Det afgørende i Kierkegaards forfatterskab er, at du vælger og tager ansvar for dig selv. Kigger vi på vores digitale færd igennem Kierkegaards forfatterskab, så vil det at tage ansvar sige, at du tænker og reflekterer over de budskaber og værdier, du sender ud i verden i form af opdateringer, likes og kommentarer.

Det indebærer, at du aktivt vælger, og at de valg, du tager, stemmer overens med, hvem du rent faktisk er, og ikke hvem du gerne vil være eller tilfældigt ender med at være.

Isenesættelsens mester

Vi taler ofte om iscenesættelse som noget, der blev opfundet sammen med Facebook, men der er masser af forfattere, kunstnere og skuespillere, der har brilleret i

¹ Søren Kierkegaard: (1813-1855), dansk teolog og filosof, regnes som fader til eksistentialismen.

² Emil Aarestrup: (1800-1856), dansk digter.

³ Frederiksberg Have: park på Frederiksberg i København.

⁴ arabeske: symmetrisk plantelignende figur, som synes at fortsætte i det uendelige.

iscenesættelsens kunst længe, før Mark Zuckerberg⁵ blev født. En af dem var selvfølgelig Kierkegaard.

Kierkegaard iscenesætter sig selv igennem et hav af pseudonymer. Der er så mange stemmer i Kierkegaards forfatterskab, der taler i munden på hinanden, at selv den mest ihærdige læser bliver rundtosset. Et pseudonymt forfatterskab er almindeligvis, når en forfatter bruger et andet navn til at dække sin identitet til med, men i Kierkegaards tilfælde er der altså et lille men: Han bruger ikke kun pseudonymerne til at dække sig selv til med. De er fiktive karakterer med egne 'Livs-Anskuelser'.

Der er fire livsanskuelser, der går igen hos Kierkegaard: Spidsborgerens, æstetikerens, etikerens og den religiøses livsanskuelse.

Livsanskuelserne er over 150 år gamle, men deres udløbsdato er langt fra overskredet. Scroller du dit newsfeed igennem på Instagram, Facebook eller Twitter, så smider både spidsborgeren, æstetikerens, etikerens og den religiøse om sig med likes, statusopdateringer og billeder.

Spidsborgerens foretrukne medie er Facebook, hvor spidsborgeren flittigt lægger billeder og opdateringer op af det nye familiefoto foran Eiffeltårnet, de røde roser fra ægtefællen eller den seneste motionsbedrift på Endomondo⁶.

Æstetikerens er den kulturelle og visuelle type, så for denne er Instagram en fantastisk platform. Her vises de billeder, æstetikerens har taget til den seneste kunstperformance, blåbærmaden på Apollo Bar⁷ og den nøje udvalgte bogsamling på Kai Kristiansen⁸-reolen. Æstetikerens lever i øjeblikke af sanselig nydelse.

Etikerens huserer på Facebook og Twitter, fordi etikerens er vild med ord. De velargumenterede opdateringer svinger fra alt over den seneste #MeToo⁹-episode til, hvor meget CO2 din hakkebøf udleder.

Den religiøse er ikke lige sådan at kategorisere, som de tre andre livsanskuelser, men opdateringerne kredser om, at der er noget, der er større i tilværelsen. Det kan være gud, meridianbanernes¹⁰ energier eller antroposofiske¹¹ kredsløb.

Nu tænker du nok 'dejligt, så kan jeg bare følge den livsanskuelse, der passer mig bedst'. Men nej, livsanskuelserne er ikke ment som en guide til, hvordan du skal leve dit liv. Kierkegaard vil have, at du selv tager stilling.

Du har et ansvar

I Kierkegaards lille bog *Sygdom til Døden* (1849) undersøger han, hvad det vil sige at være et menneske. Det ikke helt så enkle svar lyder: »Selvet er ikke Forholdet, men at Forholdet forholder sig til dig selv«.

Det vigtige for Kierkegaard er, at du forholder dig til dig selv. Det indebærer, at

⁵ Mark Zuckerberg: (f. 1984), amerikansk iværksætter og grundlægger af Facebook.

⁶ Endomondo: motionsapp til sporing af ruter.

⁷ Apollo Bar: Kunsthal Charlottenborgs bar og spisested i København.

⁸ Kai Kristiansen: (f. 1929), dansk møbeldesigner.

⁹ #MeToo: hashtag, der spredte sig viralt på sociale medier i oktober 2017, og som oplyser om oplevelser med seksuel chikane/overgreb.

¹⁰ meridianbaner: energibaner, der løber gennem kroppen, og som kan påvirkes bl.a. gennem akupunktur og zoneterapi.

¹¹ antroposofiske: filosofi, der betragter mennesket som et åndeligt væsen, der består af legeme, sjæl og ånd. Antroposofi betyder "menneskevisdom".

du vælger og tager ansvar for de muligheder og udfordringer, du bliver stillet over for i livet.

Kierkegaard anser spidsborgerens livsanskuelse som den laveste og den religiøses som den højeste. Nu kunne det lyde som om, at Kierkegaard er en streng moralfilosof, der dikterer, at den eneste rigtige levemåde er den religiøses. Men det er han ikke.

Kierkegaard vil først og fremmest have, at du er lykkelig her og nu. Du kan sagtens leve et godt liv som spidsborger, men grunden til, at spidsborgerens er den laveste livsanskuelse, er, at denne ikke træffer sine egne valg og beslutninger. I stedet flyder spidsborgeren tilfældigt med strømmen og lader de idealer, der er i samfundet, bestemme hvilke valg, denne træffer.

Det afgørende er derfor ikke, om du er spidsborgeren, æstetiker, etikeren eller den religiøse. Det essentielle er, at du aktivt vælger dig selv, og hvem du er, og ikke den du får fortalt, du er. Hele meningen med, at Kierkegaard præsenterer de fire livsanskuelser for dig, er, at du skal blive bevidst om dig selv og de valg, du træffer. Det gælder også i den digitale verden.

Selv de helt små valg, du træffer, har en betydning for dig selv og andre. Du tænker måske ikke over de *likes*, du får sendt af sted, når du scroller igennem dit newsfeed en søndag. Men hver gang, du liker et billede eller en opdatering, så tilføjer du det en værdi. Du viser dine venner, du har liket det, og derfor liker de det. Dine likes er ekkoer, som hænger og dingler lang tid efter, at du er logget af Facebook.

Digital dannelse

Vi taler ofte om, at den unge generation er digitalt indfødte. Men der er forskel på digital dannelse og digital kompetence.

Der er ingen, der er født dannede. Kierkegaards livsanskuelser repræsenterer hver især et stadie, hvor overgangen fra det ene stadie til et andet er en indre proces, som du må igennem. Det er gennem dine valg og handlinger, at du bevæger dig fra det ene stadie til det andet for til sidst at blive dig selv bevidst og dannet.

Hos Kierkegaard er der ikke noget Enten – Eller¹². Dannelsen består af to dele, hvor det på den ene side handler om at blive sig selv, og på den anden side blive bevidst om, at man er en del af en større sammenhæng.

I den virkelige verden er det gennem de valg og handlinger, du foretager, at du bliver et dannet menneske, og det samme bør gælde i den digitale verden. Du bliver nødt til at lære dit barn og dig selv at være digitalt dannet, og det indebærer at kunne gennemskue betydningen af dine handlinger i de sammenhænge, som du indgår i.

Så når du i et raserianfald smider en vred Facebook-kommentar på en offentlig politikers opdatering om asylstramningerne, eller når dit barn deler et nøgenbillede af klassekammeraten, så husk, at Kierkegaard, hvis han stadig spankulerede rundt i Frederiksberg Have, ville fortælle dig, at du har et valg. Du er ikke et hjælpeløst offer for et medie eller din egen iscenesættelse. Du har altid et ansvar – også i den digitale verden.

¹² *Enten-Eller*: titel på den første af Kierkegaards værker, der udgives under pseudonym. Bogen blev udgivet i 1843.